

Fredagen den
1 april 1977

Fredagen den 1 april

Kl. 13.00

§ 1 Justerades protokollen för den 24 mars.

§ 2 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:116 om rekryteringen till utbildning i naturvetenskapliga ämnen

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag har att meddela att jag inte är i tillfälle att besvara en interpellation om rekryteringen till utbildning i naturvetenskapliga ämnen av herr Richardson inom föreskriven tid. Jag avser att besvara interpellationen den 29 april.

§ 3 Om åtgärder för att bredda den grundläggande vårdutbildningen

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara herr *Olssons* i Edane (s) den 23 mars anmälda fråga, 1976/77:338, och anförde:

Herr talman! Herr Olsson i Edane har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att bredda den grundläggande vårdutbildningen, så att den drar till sig fler manliga sökande.

Ett av skolans mål är att verka för jämställdhet mellan könen. Jag vill först peka på det arbete som pågår för att förverkliga detta mål.

En slutrapport föreligger sedan något år över den första etappen av skolöverstyrelsens särskilda könsrollsprojekt. Rapporten, som fått namnet "Ett friare val – jämställdhetsprogram för skolan", ger förslag om hur skolan skall kunna förverkliga uppställda mål i fråga om ökad jämställdhet och åstadkomma en jämnare könsfördelning inom olika studievägar. I rapporten återfinns bl. a. förslag till åtgärder för att ändra tillvalen på grundskolans högstadium, vilka fortfarande är starkt könsbundna, och för att bryta skolsamhällets eget könsrollsmönster. Vissa av förslagen har redan tagits upp av regeringen i uppdrag till skolöverstyrelsen om översyn av grundskolans läroplan och den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan. Rapporten har remissbehandlats bl. a. i skolorna och behandlas nu inom skolöverstyrelsen. Verkets ställningstaganden kommer att läggas till grund för förslag till regeringen.

Valen till gymnasieskolan visar att många studievägar har en starkt könsmissig snedfördelning. Det åligger utredningen om den gymnasiala utbildningen att i sitt grundläggande arbete ingående pröva vilka åtgärder

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om åtgärder för att
bredda den
grundläggande
vårdutbildningen*

Fredagen den
1 april 1977

*Om åtgärder för att
breda den
grundläggande
vårdutbildningen*

som behövs för att få en jämnare social och könsmässig rekrytering till olika utbildningsvägar inom gymnasieskolan. I vad avser utbildningarnas innehåll skall utredningen enligt sina direktiv om möjligt prioritera vårdsektorn och den sociala sektorn. Vårdutbildningarna i högskolan skall ses över av en särskild utredning som kommer att tillkallas inom kort.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att nu vidta några ytterligare åtgärder.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställt den är i korthet den besvärliga personalbristen på vårdområdet. Jag kan exempelvis peka på förhållandena vid centralsjukhuset i Karlstad, där man enligt pressen i dag måste semesterstänga fyra avdelningar två månader tidigare än normalt. Den ordinarie semesterstängningen skulle ha inletts först den 10 juni men sker redan den 18 april, då 77 vårdplatser försvinner.

Vi har aldrig tidigare varit så illa ute, säger sjukhusledningen i Karlstad i en artikel i dagens nummer av Värmlands Folkblad.

Jag har också tagit fasta på den nya satsning som AMS kommer att göra under den närmaste tiden för att försöka få fler män till vårdarbete. Som framgår av den rapport som arbetsmarknadsstyrelsens chef Bertil Rehnberg lämnat i Arbetsmarknaden, nr 2 år 1977, är efterfrågan på vårdpersonal betydande. I samma nummer av Arbetsmarknaden redovisas också länsarbetsnämndernas rapporter och här framhålls med skärpa att det är nödvändigt att öka utbildningskapaciteten.

Vi har i många avseenden en god sjukvård i vårt land, men det hindrar inte att det finns brister. Den svåraste bristsituationen upplever vi inom långtidsvården, där det krävs mycket mer personal för att de långvarigt sjuka skall kunna få den bästa vården. Eftersom det här är fråga om avdelningar med tung vård, hör det finnas all anledning att söka dra till sig mer män till vårdutbildningen. Det är här jag efterlyser en aktiv medverkan från statsrådets sida.

Hur ser det nu ut framöver med utbildningen? Vad gäller antalet manliga sökande till gymnasieskolans vårdlinje säger oss de allra senaste siffrorna, som avser höstterminen 1976, att av totalt 13 819 sökande till hälso-, sjuk- och åldringsvård var 878 manliga sökande. Samma trend gäller också för barn- och ungdomsvården.

Vi måste nu, som jag ser det, ta krafttag för att bredda utbildningen, och jag tycker inte att det räcker med att, som statsrådet säger i slutet av svaret, man om möjligt skall prioritera vårdsektorn. Jag tror att man blir tvingad att göra detta. Jag tycker att uttalandet i utredningsdirektiven bör skärpas med tanke på den fördelning mellan könen som förekommer inom vårdutbildningen och de oroande rapporter som nu kommer från olika håll i landet om situationen inom våra vårdinrättningar.

Fredagen den
1 april 1977

*Om finansiering av
skolpsykologtjän-
ster med statsmedel*

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag delar herr Olssons i Edane uppfattning att en förutsättning för att klara personalbehoven inom vårdsektorn alldeles säkert är att vi får män till vårdutbildningarna. Det är inte minst angeläget ur jämställdhetssynpunkt. Därför är det glädjande att jämställdhetsarbetet nu också börjar inriktas på problemet att få män till traditionellt kvinnliga utbildningar och arbeten.

Herr Olsson nämnde de försök som görs av arbetsmarknadsstyrelsen i Göteborg med fler män i vårdröken. Tidigare kunde man ibland få intrycket att allt var väl beställt med jämställdheten, om bara kvinnor kunde förmås ta manliga arbeten, vilket självfallet endast är halva sanningen.

Jag tror att en opinionsändring är på gång, och jag kommer naturligtvis på alla de sätt jag kan göra det att understödja en sådan utveckling.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag är tacksam för den kompletterande upplysning som statsrådet lämnade, men ändå tycker jag att man i direktiven till utredningen borde kunna ta litet fastare tag och inte bara säga att vårdsektorn om möjligt skall prioriteras. Jag instämmer livligt i statsrådets uttalande i svaret på min fråga att det fortfarande kvarstår ett köntänkande inom vårdarbetet. Jag tror att det finns många unga pojkar som är lämpliga att gå in i detta arbete, och vi måste försöka hjälpas åt för att fånga upp dessa, om vi skall kunna klara framför allt långtidsvården.

Låt mig peka på att det den 1 januari 1976 fanns totalt 59 749 sjuksköterskor i landet. Av dessa var 1 440 män, dvs. ca 2,4 %. Det finns vidare totalt 11 581 verksamma undersköterskor i landet, och av dessa är bara 144 män, alltså omkring 1 %.

Det hjälper föga om vi bygger nya långvårdskliniker, som vi sedan inte kan fylla med erforderlig personal. En god vård består inte bara av bra lokaler och teknisk utrustning. Vi måste också ha tillräckligt med utbildad personal, annars kan vi aldrig nå målet en mänskligare vårdmiljö för gamla och sjuka. Jag hoppas verkligen att statsrådet sluter upp bakom dessa tankar och gör över huvud taget allt som är möjligt för att främja dem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om finansiering av skolpsykologtjänster med statsmedel

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fru Lantz (vpk) den 28 februari anmälda fråga, 1976/77:284, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat mig om jag kommer att medverka till att skolpsykologernas tjänster finansieras via statsmedel.

Enligt nuvarande kostnadsfördelning mellan stat och kommun täcks

*Om finansiering av
skolpsykologtjän-
ster med statsmedel*

kommunernas kostnader för löner för skolledare och lärare samt del av kostnaderna för byggnader och utrustning genom statsbidrag. Statsbidrag utgår inte till löner för andra personalkategorier i skolan. Personalstrukturen och dimensioneringen av annan personal än lärare är en kommunal angelägenhet. Den totala kostnadsfördelningen av utgifter för skolan mellan stat och kommun utreds f. ö. av utredningen om skolan, staten och kommunerna.

Riksdagen avtog under våren 1976 motionskrav om statsbidrag till skolpsykologer med hänvisning bl. a. till pågående utredningsarbeten inom skolöverstyrelsen (UbU 1975/76:30). Inom skolöverstyrelsen har en rapport om skolpsykologisk verksamhet nyligen färdigställts. Denna remissbehandlas f. n.

Genom de beslut som har fattats på grundval av förslag från utredningen om skolans inre arbete kommer en rad olika statsbidrag att sammanföras i den s. k. förstärkningsresursen. Hur denna resurs närmare skall användas kommer att diskuteras och beslutas lokalt.

I det sammanhanget finns det möjligheter att även bedöma behovet av skolpsykologverksamhet. Något hinder att med statliga medel öka antalet skolpsykologer inom denna totalresurs finns inte. Drygt 10 % av antalet skolpsykologer finansieras nu genom den statliga s. k. SÅS-resursen, vilken fr. o. m. läsåret 1978/79 kommer att ingå i förstärkningsresursen. Ett särskilt statsbidrag för skolpsykologtjänster anser jag emellertid inte vara aktuellt.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först ber jag att få tacka statsrådet för svaret.

I dag saknar 100 000 elever helt möjlighet till psykologisk rådgivning och behandling. I hela landet finns 350 skolpsykologtjänster. Det betyder att varje psykolog i genomsnitt har ett elevunderlag på över 3 000 elever. Skolöverstyrelsen har rekommenderat 1 000 elever. Men variationerna mellan länen är mycket stora. I Norrbottens län har psykologen nästan 5 000 elever, i Kristianstads och Skaraborgs län 4 000 elever att ta hand om. I Hallands län har man inte mindre än 6 000 elever, och värst är situationen i Halmstad, där det finns en psykolog på 11 115 elever.

Så här kan det naturligtvis inte vara om psykologerna skall ha en chans att arbeta på ett sätt som är meningsfullt. Dels försvåras arbetet av det alldeles för stora elevantalet, dels är tjänsterna placerade på många olika skolenheter och dels kan tjänsterna vara utspridda över ett stort geografiskt område. SÖ sammanfattar i en rapport den skolpsykologiska verksamheten så här:

”Denna skillnad mellan faktiska och önskvärda arbetsförhållanden gör det omöjligt för skolpsykologen att nå de mål som skisserats för den skolpsykologiska verksamheten. Dessa mål förutsätter att psykologer arbetar förebyggande och organisationsutvecklande samt behandlande, vilket de flesta psykologer inte kan med nuvarande resurser.”

Utän tvekan skulle skolpsykologerna kunna göra mycket för att för-

verkliga SIA-skolan. Men det finns ju ingen möjlighet till det i dagens läge. Det är också omöjligt att arbeta förebyggande. Och det gör att när problemen dyker upp i skolan för eleverna blir de mer svårlösta.

Jag vill påstå, herr talman, att i dag saknar de flesta psykologer möjlighet att utföra det arbete som ingår i tjänsten som skolpsykolog och det måste kännas djupt otillfredsställande för hela denna yrkeskår. Jag förstår att psykologerna också har uppvaktat fru Mogård i denna fråga. Men de som drabbas allra värst är ändock eleverna och givetvis de elever som allra bäst behöver stöd och hjälp i skolarbetet.

Vad kan man då göra för att avhjälpa denna brist? Svaret som jag fått i dag är kategoriskt: Till skolpsykologtjänster skall statsbidrag inte utgå. I och med detta klara ställningstagande från fru Mogårds sida kommer eleverna också i fortsättningen att bli utan hjälp av skolpsykologer. Kommunerna borde i stället få statsbidrag för denna verksamhet. Dessutom borde bindande normer utfärdas så att elevantalet inte får överstiga det som skolöverstyrelsen nu rekommenderat, nämligen 1 000 elever per tjänst. Att man har 11 000 elever på en tjänst i Halmstad är ett förhållande som inte får fortsätta.

Tror f. ö. fru Mogård att SIA-skolan kommer att fungera med så urusla ekonomiska resurser som kommunerna får för att genomföra denna reform?

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Fru Lantz tycks vara obekant med det förhållandet att jag flera gånger under min tid i riksdagen har tagit upp de problem som fru Lantz har berört och att jag har varit mycket engagerad i dem. Självklart är jag fortfarande synnerligen engagerad i denna problematik.

Det är riktigt att jag har fått uppvaktningar i frågan, men jag har faktiskt inte suttit passiv vid dessa uppvaktningar utan jag har också tagit upp en diskussion om detta ganska besvärliga problem.

Nu avvaktar jag emellertid remissbehandlingen av SÖ:s rapport, men jag kan försäkra fru Lantz att min avsikt icke är att elever som behöver hjälp i fortsättningen skall få förbli utan hjälp. Hur man skall lösa problemet återstår att se; vad jag har svarat på är fru Lantz fråga, om det var lämpligt att ge ett specialdestinerat statsbidrag till detta. På den frågan är svaret nej.

Fru Lantz farhågor beträffande SIA-reformen och de resurser som där står till förfogande föreslår jag att fru Lantz tar upp i en särskild fråga.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är roligt att höra att fru Mogård är engagerad och berörd av den här frågan, men konsekvenserna av det engagemanget borde väl vara att man då ger kommunerna statsbidrag för verksamheten, så att den har någon chans att fungera.

Jag vet att fru Mogård inte har varit passiv i diskussionen med skolpsykologerna. Det har berättats mig att fru Mogård föreslagit att psykologerna själva skall göra en utredning av frågan. Det är dock helt

Fredagen den
1 april 1977

Om förberedelsearbetet för SIA-reformen

onödigt att utreda en fråga som är så klar och som har redovisats i olika sammanhang och där det också framgår att otroligt många elever saknar det stöd och den hjälp som de skulle kunna få av en skolpsykolog.

Det förhåller sig ju så att inom den s. k. förstärkningsresursens ram skall mycket av SIA-skolan finansieras. Vpk har föreslagit att också musikskolan skall erhålla statsbidrag, men den skall liksom fritidsverksamhet, skolpsykolog och kuratorer finansieras med anslag inom denna ram. Det skall således rymmas väldigt mycket inom förstärkningsresursen. Jag tror inte att kommunerna kommer att klara av detta. Man kommer därför inte att kunna förverkliga SIA-skolan så länge regeringen inte inser att vissa verksamheter, däribland skolpsykologtjänsterna, måste få specialbidrag från staten. Att ett sådant bidrag erfordras behövs det inte någon ytterligare utredning för att konstatera, utan vad som krävs är bara ett klart ställningstagande. Det är nödvändigt med statsbidrag för den här verksamheten!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om förberedelsearbetet för SIA-reformen

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fru *Hjelm-Walléns* (s) den 17 mars anmälda fråga, 1976/77:330, och anförde:

Herr talman! Fru Hjelm-Wallén har frågat mig om den aktuella tidsplanen vad gäller SIA-reformen för fortbildningen och informationen, läroplansarbetet, det lokala beslutsorganet samt statsbidragsfrågorna.

Fortbildningsinsatserna omfattar tre projekt: skolledarutbildningen, personallagsfortbildningen och studiedagsinformationen läsåret 1977/78. Skolledarutbildningen kunde, sedan avtal om förmåner m. m. under utbildningstiden träffats mellan avtalsverket och personalorganisationerna, starta i full utsträckning i början av detta år. Personallagsutbildningen har ännu inte kunnat komma till stånd på grund av att avtal om utbildningens tidsmässiga förläggning m. m. inte kunnat träffas mellan parterna. Inom utbildningsdepartementet pågår nu överläggningar med personalorganisationerna för att finna en lösning på detta problem. Jag anser mig ha skäl att hoppas på en snar överenskommelse mellan parterna, så att utbildningen kan komma till stånd under nästa budgetår. Studiedagsinformationen kommer att genomföras så som tidigare planerats. Skolöverstyrelsen färdigställer nu det fortbildningsmaterial som skall användas vid studiedagarna.

Skolöverstyrelsen har i uppdrag att se över läroplanen för grundskolan. Detta arbete bedrivs i stor öppenhet och i samverkan med olika intressenter. Enligt vad jag inhämtat kommer skolöverstyrelsen att redovisa resultatet av sin översyn under hösten 1977.

Utredningsarbetet om utformningen av lokala ledningsorgan vid skolenheter pågår f. n. inom utbildningsdepartementet. Detta arbete har för-

senats bl. a. på grund av att dessa överväganden är beroende av annat utredningsarbete, som ännu inte slutförts. Ett förslag om lokala ledningsorgan kommer att presenteras senare under våren. Förslaget kommer därefter att remissbehandlas.

Under april i år kommer en departementspromemoria om statsbidragssystemet för grundskolan att sändas ut för remissbehandling. På grundval av promemorian och framkomna remissynpunkter kommer regeringen under hösten 1977 att lämna en proposition i frågan till riksdagen så som förutsattes vid riksdagsbeslutet om SIA-reformen våren 1976.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det framhålls ofta att SIA-reformen karakteriseras av att beslutsrätt och ansvar för skolan överförs till lokal nivå och att genomförandet skall ske successivt. I begreppet SIA-reform bör det vardagliga förnyelsearbetet – det som berör alla med anknytning till skolan – framhållas snarare än de beslut och initiativ som tas centralt.

Ändock är tidsplanen för vissa centrala åtgärder av stort intresse för de kommunala huvudmännen och för dem som direkt lokalt arbetar med SIA:s genomförande. Jag har under senare tid mött en hel del oro för risken av försening av vissa centrala initiativ – därför min fråga.

Jag vill tacka för svaret på frågan och för de uppgifter som lämnades. Jag hoppas att skolministerns besked skall innebära att det lokala förberedelsearbetet underlättas. Det viktiga i dag är nämligen att man får besked om tidsplanen.

Kommunerna arbetar nu med sin budget inför det kommunala budgetåret 1978. Jag kan försäkra att den promemoria om detaljlösningarna på statsbidragsfrågorna som inom kort kommer att presenteras är efterlängtdad ute i kommunerna.

Angående läroplansöversynen vill jag framhålla min glädje över att det arbetas med den i så stor öppenhet. Bl. a. genom informationsskriften Läroplansdebatt har de skolintresserade möjlighet att ta del av SÖ:s läroplansarbete och lämna synpunkter på det under löpande arbete. Jag hoppas att det skall medföra att läroplansfrågorna kommer att diskuteras redan på detta mycket tidiga stadium, så att de förändringar som så småningom skall beslutas är ingående diskuterade och därmed väl förankrade i skolvardagen.

Jag vill också framhålla att det är mycket viktigt att fortbildningen för hela skolans personal verkligen kommer till stånd; det gäller såväl personallagsfortbildningen som studiedagsinformatörsutbildningen och den lokalt anpassade studiedagsfortbildning som så småningom skall komma.

Elevernas behov av information måste också uppmärksammas, liksom informationen till grupper utanför skolan, t. ex. föräldrarna och föreningslivet.

Jag är medveten om att frågan om det lokala ledningsorganet för varje skolenhet inte är enkel att lösa, men jag vill starkt betona att det är

Nr 103

Fredagen den
1 april 1977

Om förberedelsearbetet för SIA-reformerna

Fredagen den
1 april 1977

*Om handläggning-
en av ärenden
rörande indragning
av skolor och
lärartjänster*

helt nödvändigt att finna former för elevinflytande i den lokala beslutsprocessen.

När SIA-beslutet togs i riksdagen förra våren skedde det nära nog enhälligt. Jag utgår därför ifrån att regeringen gör allt vad på den ankommer för att följa redan fattade riksdagsbeslut i det fortsatta arbetet med reformen om skolans inre arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om handläggningen av ärenden rörande indragning av skolor och lärartjänster

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fru *Wiklunds* (c) den 28 mars anmälda fråga, 1976/77:350, och anförde:

Herr talman! Fru Wiklund har frågat mig om jag anser att det är lämpligt ur demokratisk ordning att indragning av skolor och lärartjänster utgör s. k. inspektörsärenden och om jag inte anser att den förtroendevalda länskolnämnden bör fatta beslut i dessa frågor.

Av instruktionen för länskolnämnderna framgår att bl. a. viktigare frågor om planering av skolväsendet skall avgöras av nämnd i plenum. Någon ändring av denna instruktion finner jag inte påkallad.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Mogård för svaret.

Anledningen till min fråga är att det från skolöverstyrelsen har utgått en rekommendation till länskolnämnderna om lämpligheten i att delegera vissa ärenden till inspektörerna. De blir alltså s. k. inspektörsärenden.

I Västerbotten har vi tre inspektörsområden. I det norra inspektörsområdet anser man sig inte få samma behandling av de ärenden som är delegerade till inspektören som i de övriga två. Det gäller indragning av skolor och lärartjänster men också antalet elever i klasserna. Som exempel kan jag nämna att i norra inspektörsområdet, som omfattar bl. a. Skellefteå stora kommun, är medeltalet f. n. – jag tror att siffran är ganska exakt – två elever högre i Skellefteå än i Umeå, trots att Skellefteå har betydligt större glesbygdsområden än Umeå. Rimligen borde antalet barn i klasserna i glesbygdsområdena inte vara större.

Det här har varit och är en verklig källa till irritation bland föräldrarna och man kan inte förstå att inte länskolnämnden skall ha en chans att påverka dessa frågor. Det är väl ändå så, statsrådet Mogård, att det har utgått en rekommendation från skolöverstyrelsen till länskolnämnden just att anta denna delegationsform. Det har varit föräldramöten där man har beslutat kräva att frågan skall handläggas av länskolnämnd, men om vederbörande tjänsteman vägrar släppa på sin delegationsrätt så händer ingenting.

Jag kan nämna ett annat exempel. I samtliga kommunalsentra som

tillhör Skellefteå stora kommun planeras nu någon form av försöksverksamhet – hoppas jag att det är – med en övergång från A till blandad AB-form. Detta är också en fråga som länskolnämnden aldrig har handlagt. Hur kommer detta att verka i praktiken? Vem skall t. ex. avgöra vilka elever som skall få förmånen att gå i A-klass? Vilka kriterier skall vara avgörande? Lärarna ställer sig också mycket frågande. Jag kan berätta att det helt nyligen har hållits föräldramöte i mitt eget kommundelscenter Burträsk med över 200 föräldrar närvarande och där irritationen var oerhört stor. Man undrar hur det kan vara möjligt att inte sådana frågor skall vara politiskt förankrade. När det gäller indragning av skolor och lärartjänster är det för det mesta känslomässigt svåra beslut. Jag tycker att det vore rimligt om sådana beslut vore politiskt förankrade.

Min fråga till statsrådet blir avslutningsvis: Kan statsrådet tänka sig att medverka till att skolöverstyrelsen ändrar delegationsrätten i dessa frågor?

Fru statsrådet **MOGÅRD**:

Herr talman! Enligt gällande instruktioner ankommer det på nämnden att fatta beslut i viktigare frågor om planering av skolväsendet. Oavsett om det kommer rekommendationer från skolöverstyrelsen eller Kommunförbundet, eller vad det vara må, bör det enligt min mening vara nämnden, inte regeringen eller något annat organ, som bedömer vilka frågor man inom den ramen vill fatta beslut om. Jag har tilltro till både förtroendevalda och tjänstemän vid nämnderna och jag förutsätter att de är kapabla att ompröva en delegationsordning om den inte fungerar bra.

Fru **WIKLUND** (c):

Herr talman! Jag tycker också att man borde ha kunnat göra så om delegationen har skett från länskolnämnden. Jag har fått den uppfattningen att detta är en sak som har varit förankrad på högre nivå. Det tycker jag definitivt är fel, när man upplever att man inte får samma frågor behandlade på samma sätt olika inspektörsområden emellan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om utbildning av utländsk marin personal

Herr försvarsministern **KRÖNMARK** erhöll ordet för att besvara fru *Theorins* (s) den 7 mars anmälda interpellation, 1976/77:111, och anförde:

Herr talman! Fru Theorin har frågat om det överensstämmer med våra säkerhetspolitiska mål att besättningar till fyra patrullbåtar som den malaysiska regeringen har beställt vid Karlskronavarvet utbildas i Sverige.

I ett svar till herr Söderqvist har handelsministern tidigare här i kamraren redovisat att export till Malaysia av ifrågavarande patrullbåtar lig-

ger inom ramen för vad våra exportbestämmelser medger. Principiellt godkännande till försäljningen meddelades sommaren 1976 när förfrågan härom kom från Karlskronavarvet.

I leveransåtagandet från Karlskronavarvet ingick att varvet skall utbilda köparen i att handha materielen. Det är praxis att så sker vid denna typ av affärer. En köpare måste självfallet skaffa sig teknisk kunskap om den materiel han köper.

För att fullfölja sina åtaganden måste Karlskronavarvet mot ersättning få biträde med vissa utbildningstjänster från marinen. Även detta förhållande anmäldes innan kontraktet skrevs i augusti 1976. Jag har sedan medverkat till att formellt tillstånd har lämnats.

I interpellationen tar fru Theorin upp vissa tidningsuppgifter om att jämförande prov mellan franska och svenska torpedbåtar skulle ha ägt rum. Vilka prov som har gjorts med franska båtar vet jag inte. Svenska Spicabåtar har inte medverkat i sådana prov. Den malaysiska marinens ställningstagande torde ha grundats på jämförande studier av föreliggande faktaunderlag. Malaysiska officerare har inte tjänstgjort på svenska örlogsfartyg.

Omfattningen av den utbildning som Karlskronavarvet kommer att köpa av marinen är ännu inte bestämd. Men efter vad jag inhämtat avser den huvudsakligen teknisk utbildning i att handha navigeringsutrustning, eldledning och luftvärnspjäser m. m. och dessutom av säkerhetsskäl utbildning i skyddstjänst. Det är fråga om veckokurser eller kurser på några dagar för olika besättningsgrupper vid en eller flera av marinens utbildningsanstalter. Det blir också utbildning i att köra båtarna. I begränsad utsträckning kommer också officerare att medfölja på svenska Spicabåtar för att öva manövrering. Naturligtvis kommer detta att ske på ett sådant sätt att erforderlig sekretess tillgodoses.

Fru Theorin frågar om jag anser det väsentligt att denna utbildning prioriteras före svenska värnpliktigas utbildning. Svaret är nej. Det rör sig här om en marginellt ökad belastning på marinens utbildningsresurser. På Berga örlogsskolor utbildas årligen ca 5 500 elever från marinen, vartill kommer ett betydande antal civila elever. Här rör det sig om redan utbildad marin malaysisk personal som skall ges en begränsad teknisk utbildning anpassad för viss del av den materiel som Karlskronavarvet levererar. Det handlar om totalt ca 150 befäl, tekniker och sjömän som skall genomgå korta kurser.

Karlskronavarvet kommer givetvis att få betala vad det kostar på samma sätt som andra utomstående kunder får göra när de har medgetts att ta marinens tjänster i anspråk. Jag kan nämna att Bergaskolorna utnyttjas även för andra kunder, t. ex. tullen, sjöfartsverket, brandväsendet, sjöbefälsskolor och yrkesskolor för utbildning i navigering, maskin- och skyddstjänst m. m. Detta är ett som jag tycker klokt förfarande att på bästa sätt utnyttja befintliga resurser, under förutsättning att vakansläget medger detta utan oskäligt utnyttjande av instruktörspersonalen och utan att utbildningen av marinens egen personal eftersätts. Dessa sistnämnda

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

förutsättningar gäller givetvis även i fråga om utbildning av malaysisk personal.

Fru Theorin frågar vidare varför inte medbestämmandelagen har tillämpats i det här fallet. Principbesluten är fattade innan lagen trädde i kraft. Chefen för marinen har meddelat mig att sedan Karlskronavarvets första utkast till utbildningsplan blev färdig den 16 mars har orientering av företagsnämnden vid Sydkustens örlogsbas ägt rum den 18 mars. Planen har nu sänts till Malaysia och avses komma att diskuteras i mitten av april mellan malaysiska och svenska marina representanter. Jag utgår ifrån att medbestämmandelagens bestämmelser kommer att följas när utbildningspaketets omfattning konkretiseras. Enligt nuvarande utkast beräknas utbildningen vid flottans utbildningsanstalter börja i maj 1978.

Jag anser inte att den begränsade utbildning av utländsk militär personal som det här är fråga om är oförenlig med våra säkerhetspolitiska mål. Sådant utbyte tillhör normal rutin i samband med sådana här affärer mellan olika länder.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Artigheten kräver att man tackar för svaret på en interpellation. Tyvärr är svaret såväl luddigt som undanlidande. I min interpellation av den 4 mars till försvarsministern – i egenskap av ansvarig för den svenska försvarspolitiken – ingick i princip tre huvudfrågor, som jag förväntat mig att försvarsministern skulle ha svarat på.

Den första gällde hur en utbildning genomförd av svenska officerare kan ingå i ett försäljningserbjudande av Spicabåtar. Vad jag självklart där vill veta är: När och av vem har besluten fattats att i åtagandet från Karlskronavarvet också skall ingå utbildning för uppemot 200 man främmande marinpersonal?

Den andra frågan gällde hur försvarsministern bedömer att denna utbildning står i överensstämmelse med våra säkerhetspolitiska mål.

Den tredje frågan var vilken prioritering försvarsministern gör i fråga om utbildning av svenska värnpliktiga kontra malaysisk marinpersonal och hur han har bevakat att lagstiftningen om medbestämmande har tillämpats.

Bakgrunden är följande. I mitten av februari uppgavs det i tidningsuppgifter att 200 marinsoldater vid malaysiska flottan skulle utbildas i Sverige under två år för att kunna bemanna de fyra torpedbåtar som Karlskronavarvet fått tillstånd att sälja. Men inte förrän den 24 februari 1977 godkände den borgerliga regeringen att marinen fick bistå Karlskronavarvet med utbildningen. Redan före regeringens beslut den 24 februari utsågs utbildningsledaren i Karlskrona av chefen för marinen. Beslut om försäljning av de fyra Spicabåtarna togs under hösten 1976.

Min fråga är rätt självklar: Vilken verklig möjlighet har regeringen haft att säga nej till sådan utbildning, när kontrakten redan har tecknats för de fyra Spicabåtarna, och när tydligen förutsatts att regeringen skulle bevilja utbildningstillstånd? Vem är det som fattar de verkliga besluten

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

om utbildningen – är det chefen för marinen, Karlskronavarvet eller regeringen? Nu säger försvarsministern att i leveransåtagandet från Karlskronavarvet ingick att varvet skulle utbilda köparen i att handha materielen. Det är praxis att så sker vid denna typ av affärer, säger han. Betyder detta, herr försvarsminister, att det är fritt fram för främmande nationer att få utbildning i de olika vapen som säljs ifrån Sverige av svensk militär personal, oavsett hur många som skall utbildas och oavsett våra egna behov?

Vidare säger försvarsministern att Karlskronavarvet mot ersättning måste få biträde med vissa utbildningstjänster från marinen. Även detta förhållande anmäldes innan kontraktet skrevs i augusti 1976, säger försvarsministern, och så fortsätter han: "Jag har sedan medverkat till att formellt tillstånd har lämnats." Det är försvarsministern och den borgerliga regeringen som har ansvaret, och det är också den borgerliga regeringen som har tagit det verkliga beslutet, och man skall inte försöka glida undan det. Till vem har detta förhållande anmälts innan kontraktet skrevs i augusti 1976? I vart fall varken till förutvarande försvarsministern eller statssekreteraren i försvarsdepartementet, och, som sagt, det verkliga, det formella beslutet om tillståndet skall fattas av en regering innan det kan gälla. Detta tillstånd gav den borgerliga regeringen den 24 februari 1977, alltså ett halvår efter det att kontrakten tecknades för de fyra Spicabåtarna.

Så till själva omfattningen av utbildningen. Här försöker försvarsministern att rida på två hästar, och det är inte särskilt tillrådligt. Först säger han att omfattningen av utbildningen ännu inte är bestämd och därefter att den blir en marginell belastning! Vilket är det nu? Försvarsministern har tagit reda på, säger han, att det i huvudsak kommer att vara teknisk utbildning i att handha navigeringsutrustning, eldledning och luftvärnspjäser, och därtill utbildning i skyddstjänst. Så säger han litet försåtligt att det är fråga om veckokurser eller kurser på några dagar för olika besättningsgrupper vid en eller flera av marinens utbildningsanstalter. Man skulle kunna få intrycket att hela utbildningen är en fråga om en eller ett par dagar för olika besättningsgrupper – och så är inte alls fallet. Får jag för upplysning skall rekommendera försvarsministern att läsa Marinytt nr 4 från 1976 som har en intressant artikel som visar den utbildning som måste till för att ett förband Spicabåtar skall fungera – oavsett om man har den grundläggande sjökunskapen eller ej. Normalt räknas med att den teoretiska och praktiska utbildningstiden rör sig mellan 10 och 18 månader för att intrimma ett förband Spicabåtar. I pressen har det uppgivits att utbildningstiden skulle vara två år, och det har inte heller förnekats av försvarsministern. Så gör försvarsministern den fantastiska kovändningen att kalla denna utbildning för en marginellt ökad belastning på marinens utbildningsresurser. Jag skall återkomma till det.

Får jag bara påminna försvarsministern att på Berga örlogsskolor, som försvarsministern åberopar, och där en del av utbildningen tydligen skall

läggas, är befälsbristen mycket stor. Enligt uppgift därifrån har man ytterligt svårt att klara av den utbildning man i dag är ålagd för de värnpliktiga. Försvarsministern försöker ge sken av att det inte är några problem att klara den "marginellt ökade belastning" som utbildningen av de malaysiska soldaterna skulle innebära. Jag har ställt frågan till försvarsministern, om han mot bakgrund av den redovisade personalsituationen i flottan, som är så markant prekär, ändå prioriterar utbildning av utländsk marin personal. Enligt militära fakta är vakanssituationen för kompaniofficerare i genomsnitt i landet 40 % och för plutonofficerare 25 %. Det är de två grupper som i första hand kommer i fråga vid en sådan här utbildning.

Vid skyddstjänstskolan på Berga örlogskolor finns det 8 kompaniofficerare – 6 av de tjänsterna är vakanta, 2 av dem är besatta. Det är 75 % vakans.

På radarskolan finns det 10 kompaniofficerstjänster – 4 av dem är besatta i dag, 6 är obesatta. 60 % vakans alltså.

På maskinskolan finns det 7 kompaniofficerstjänster – 3 av dem är besatta, 4 är obesatta. En mer än 50-procentig vakans.

På artilleri- och robotskolan finns det 8 kompaniofficerstjänster – 4 av dem är besatta, 4 obesatta. 50 % vakans.

På Berga är alltså vakansen ännu mycket större än vad den genomsnittligt är för marinen.

Vill försvarsministern fortfarande hävda att "den marginella belastning" som utbildningen av de malaysiska marinsoldaterna skulle innebära i en sådan här vakanssituation skall klaras av marinens egen personal utan att värnpliktsutbildningen skall eftersättas ännu mer än vad den gör i dag?

Så till frågan om medbestämmandelagen. Enligt 19 § lagen om medbestämmande har arbetsgivaren informationsskyldigheter till de fackliga organisationerna, och enligt samma lags 11 § skall förhandlingar inledas med de fackliga organisationerna vid förändringar i personalläget innan besluten fattas. Jag citerar medbestämmandelagen, 11 §:

"Innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av sin verksamhet, skall han på eget initiativ förhandla med arbetstagarorganisation i förhållande till vilken han är bunden av kollektivavtal. Detsamma skall iakttagas innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen."

Båda dessa paragrafer är tillämpliga på det nu gällande beslutet.

Nu försöker försvarsministern gå undan ansvaret för att medbestämmandelagen inte har tillämpats med att säga att principbeslutet har fattats innan lagen trädde i kraft. Nej, herr försvarsminister, här gäller inga principbeslut eller utfästelser eller anmälan av förhållanden till tjänstemännen i försvarsdepartementet. Här gäller enbart och allenast de beslut som fattats av den borgerliga regeringen. De besluten fattades den 24 februari 1977, mer än en och halv månad efter det att med-

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

bestämmandelagen trädde i kraft. Därtill gäller, vilket försvarsministern måste vara kunnig om, att beslut som fattades 1976 och som återverkar under 1977 självfallet kräver att medbestämmandelagen tillämpas.

Självfallet skulle medbestämmandelagen ha tillämpats, och information och förhandlingar med berörda fackliga organisationer ha inletts innan besluten fattades i slutet av februari månad i år. Att i efterhand, som nu har skett, komma till personalorganisationerna för en förhandling om utbildningsplan m. m. är verkligen att åsidosätta medbestämmandelagen.

Utbildningen, som nu uppges omfatta 150 marinsoldater i etapper under två år, måste förutsättas inrymma inte bara en grundläggande utbildning med kunskap om fartygen och i att köra båtarna. Teknisk utbildning i navigering, eldledning och luftvärnspjäser uppger försvarsministern också skall ske.

Det får vidare förutsättas att förbandsutbildning i taktiskt uppträdande och sjöstrid måste ingå i de grundläggande kunskaper som köparna anser sig behöva ha för att kunna handskas med den materiel de köpt. Härtill skall utbildning ske i skyddstjänst.

Jag antar att man får räkna med att utbildningen av dessa 150 sjömän, befäl och tekniker skall ske på engelska, och det kan i och för sig vara nog så jobbigt. Att kalla detta för en begränsad utbildning av utländsk militär personal är minst sagt förunderligt.

Försvarsministern säger slutligen att denna s. k. begränsade utbildning inte är oförenlig med våra säkerhetspolitiska mål. Var går då gränsen för den utbildning vi kan tillåta oss för att inte komma över gränsen för våra säkerhetspolitiska mål? Kan vi grund- och krigsutbilda främmande marin personal i svenska farvatten? Kan man inte på allvar ifrågasätta om det verkligen står i överensstämmelse med vad vi själva har angett som den svenska säkerhetspolitikens mål? Nej, herr försvarsminister, ett sådant utbyte tillhör *inte* en normal rutin i samband med vapenaffärer mellan olika länder. Ja, möjligen mellan de stora vapenexporterande länderna USA, England, Israel och Frankrike, men inte för svensk del. Försvarsministern anför att jämförande prov mellan de franska och svenska torpedbåtarna inte har ägt rum, utan den malaysiska marinens ställningstagande torde grundats på jämförande studier av föreliggande faktaunderlag. Det här verkar om möjligt ännu underligare. Vilket faktaunderlag menar försvarsministern? Det som står i officiella militära försäljningsskrifter eller sådant faktaunderlag som normalt är sekretessbelagt? På något sätt måste ändå den malaysiska marinen ha kunnat ta ställning till kapaciteten hos de svenska Spicabåtarna, och att den knappast kunnat göra det genom att läsa broschyrer är vi väl ändå överens om.

Jag tar för gott försvarsministerns ord att malaysiska officerare inte har tjänstgjort på svenska örlogsfartyg. Om jag därmed har formulerat frågan så, att försvarsministern kan glida ur det svar jag ville ha, låt mig då formulera om den

Har malaysiska officerare deltagit i övningar eller ombord på Spicabåtar och därmed kunnat skaffa sig kunskaper om de svenska torpedbåtarna?

Det är försvarsministerns sak att i sista hand bevaka att utbildningen av svenska värnpliktiga kan ske enligt de beslut som är fattade. Uppenbarligen prioriterar inte försvarsministern en utbildning av svenska värnpliktiga före utbildning av malaysisk marin personal. Om vakanssättningen är så hög som 40 % för kompaniofficerare och 25 % för plutonofficerare i genomsnitt inom marinen och väsentligt mycket högre på Berga örlogsskola och om man ändå anser sig kunna klara av s. k. ökad marginell belastning på marinens utbildningsresurser, då är min naturliga fråga:

Behövs över huvud taget det antal kompani- och plutonofficerare och regementsofficerare som är angivet? Eller skulle vi kunna skära ned antalet i motsvarande grad som vakanserna visar? Försvarsministern får välja sida. Antingen är vi underbemannade med officerare vid tillsättning av tjänster eller också är vi det inte.

Medbestämmandelagen är ny, men både försvarsdepartementet och försvarsstaben känner till hur den lagen skall tillämpas. Ändå har försvarsministern uppenbarligen gjort fel. Beslut om utbildning skulle inte ha fattats av regeringen förrän förhandlingar hade upptagits med personalorganisationerna enligt medbestämmandelagen. Regeringen skulle via statens förhandlingsråd ha tagit upp förhandlingar med berörda personalorganisationer när chefens för marinen ansökan inkom den 7 februari. Detta gäller även för beslut från föregående år som skall gälla under 1977.

Min kritik gentemot försvarsministern när det gäller såväl prioriteringen av utbildningsresurserna som tillämpningen av medbestämmandelagen kvarstår. Vems intressen företräder försvarsministern – de svenska värnpliktigas, anställt svenskt befäls eller utländsk marins?

Hur skall lagar kunna vinna respekt om inte statsråden följer dem? Har det blivit kutym i den borgerliga regeringen att frångå medbestämmandelagen?

Jag upprepar mina frågor: Har malaysiska militärer deltagit i övningar eller ombord på Spicabåtar och därmed kunnat skaffa sig kunskaper om de svenska torpedbåtarna?

Vems intressen företräder försvarsministern – svenska värnpliktigas, anställt svenskt befäls eller utländsk marins?

Behövs över huvud taget det antal kompani- och plutonofficerare som hävdas för svenskt utbildningsändamål eller kan vi nöja oss med de tjänster som i dag finns besatta?

När tänker den borgerliga regeringen ta ansvar för sina egna beslut?

När tänker den borgerliga regeringen börja tillämpa medbestämmandelagen?

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag skall försöka att på samma försynta sätt som fru Theorin reda ut vissa begrepp i den här affären.

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

Till att börja med vill jag ta upp den sista frågan som fru Theorin ställde, nämligen frågan om vilka intressen jag företräder. Jag trodde inte att jag skulle behöva upplysa en riksdagsledamot om detta, men mitt svar är: Jag företräder faktiskt svenska intressen. Som försvarsminister måste jag i detta fall prioritera marinens intresse. Men, som vi brukar framhålla i debatten, det svenska försvaret är ingen isolerad sektor i vårt samhälle. Försvaret har också många kontakter i det civila samhället, och i samband med den nu aktuella frågan gäller det bl. a. att säkerställa sysselsättningen vid Karlskronavarvet. Där kommer man att få en sysselsättningssvacka när de sista svenska Spicabåtarna är levererade, men man försöker undvika att göra friställningar av varvsarbetare fram till det att man kan påbörja byggandet av det planerade svenska minfartyget.

Att marinen åtar sig utbildningsuppdraget är faktiskt ett bevis på att vi inom försvaret känner lojalitet mot den civila sektorn, och vi är beredda att i det här sammanhanget dra vårt strå till stacken för att trygga sysselsättningen. Jag skulle vilja fråga fru Theorin: Är det helt ointressant för fru Theorin om varvsarbetarna vid Karlskronavarvet har sysselsättning eller ej? Har fru Theorin något annat förslag om hur vi skall lösa detta?

Det är inte alls så att vi kryper undan vårt ansvar. Jag har själv varit föredragande i regeringen och tagit det här beslutet, även om själva vapenaffären ligger inom handelsdepartementets område. Jag vill bara upplysa om hur sådana här frågor handläggs. Det sker i flera olika stadier varvid regeringen först gör informella sonderingar och sedan, som i detta fall, lämnar preliminära medgivanden till svensk vapenexportör att ta upp förhandlingar med viss stat.

När det gäller de jämförande prov som har genomförts vet jag ingenting med säkerhet, utan jag förmodar att man från malaysisk sida har bedömt de svenska båtarna kontra de franska på basis av det faktaunderlag som hösten 1975 lämnades av Karlskronavarvet efter klarsignal från den svenske krigsmaterielinspektören, och jag tar för givet att detta skedde efter medgivande av den dåvarande svenska regeringen. Den svenske krigsmaterielinspektören gav alltså tillåtelse att lämna ut det tekniska underlaget och beskrivningen för de svenska Spicabåtarna. Därefter har regeringen – vilket är praxis i sådana här sammanhang – haft flera kontakter på informell väg, och jag har ingen anledning att forska i när detta skedde. En regering måste hela tiden ha möjlighet att stoppa en affär av det här slaget, om man bedömer förhållandena i köparlandet vara sådana att vi inte bör leverera.

Av de handlingar jag har tagit del av kan jag bara konstatera att den tidigare regeringen så att säga givit klarsignal till att man fick lämna en offert. Efter regeringsskiftet blev det den nuvarande regeringen som hade att fullfölja denna affär, och det är, fru Theorin, alldeles riktigt att den nuvarande regeringen har haft möjlighet att säga nej till affären. Det är vi som har det fulla ansvaret. F. ö. förmodar jag att även om

vi hade haft en annan regering i dag – en regering som liksom den nuvarande hade haft intresse av att skapa full sysselsättning och som velat upprätthålla anställningstryggheten vid Karlskronavarvet – hade den med största sannolikhet fattat exakt samma beslut som vi. Här handlar det emellertid om den del av frågan som handlagts inom handelsdepartementet, och jag finner därför ingen anledning att gå vidare på denna punkt.

Vid försäljning av det här slaget – dvs. av båtar – är det faktiskt så, fru Theorin, att man inte bara säljer materielen utan också teknisk kunskap. Det är ju precis på samma sätt när vi i Sverige köper materiel utomlands. Ett aktuellt exempel är att vi nu införskaffar kanonbåtar från Norge, och då utnyttjar också vi möjligheten att få utbildning från säljarsidan. Jag vågar påstå att det tillhör de absoluta undantagen att så inte sker. Enligt de handlingar jag har tillgång till har det också varit en förutsättning under hela förberedelsearbetet i denna affär att Karlskronavarvet skulle svara för att malaysisk personal skulle få utbildning så att den kunde handha dessa båtar på ett vettigt sätt. Den enda kompetens man kan utnyttja i detta fall är den svenska marinen.

Precis så har skett tidigare. Så skedde på sin tid när vi sålde Göta Lejon till Chile. Då var marin personal från Chile i Sverige för viss utbildning. På samma sätt har också skett vid jagarförsäljning till Colombia – då var colombiansk marinpersonal här i Sverige för utbildning. Det var inte en borgerlig regering som lämnade detta tillstånd. Detta är helt och hållet en vedertagen praxis, och den måste man räkna med även fortsättningsvis när det gäller affärer av den här arten.

Är detta förenligt med våra säkerhetspolitiska mål? Ja, jag hävdar att det är så. Hade det i stället gällt att sälja ett unikt svenskt vapensystem, då hade mitt svar varit nej. Då hade den här affären inte heller kommit till stånd, och utbildningen hade inte ägt rum. Men patrullbåtar av detta slag är faktiskt konventionell utrustning i ett stort antal mariner i världen. Det finns alltså egentligen inga säkerhetspolitiska risker i att vi utbildar utländsk marin personal på svensktillverkade båtar av liknande typ som vi har i Sverige. En torpedbåt, tillverkad i Sverige eller Frankrike eller var som helst, har ungefär samma prestanda. Det finns alltså inga säkerhetspolitiska risker.

Då det gäller vår alliansfrihet vågar jag också hävda att om man kan bedriva utbildning av detta slag på ett sådant sätt att sekretessfrågorna klaras absolut tillfredsställande, så behöver man enligt min bedömning icke på något sätt komma i konflikt med våra säkerhetspolitiska mål.

Utbildningen omfattar som sagt ca 150 personer av olika kategorier. Det är inte så, att 150 personer skall utbildas under två år, utan som jag sagt i interpellationssvaret sker utbildningen under kortare perioder för vissa speciella tjänster, och därtill sker viss träning i manövrering och tekniskt handhavande. Men innan personalen kommer hit har den en marin grundutbildning. Personalen kommer att vara här under kortare

perioder, men hela utbildningspaketet kommer att vara avslutat två år efter det att utbildningen har börjat.

Utbildningen har alltså inte de gigantiska proportioner som man kan få intryck av när man lyssnar till fru Theorin.

Jag är fullt överens med fru Theorin om att vakansläget när det gäller befäl är bekymmersamt. Vi vet att det är besvärligast på den marina sidan. Jag vill inte förneka att detta ger oss vissa problem. Men man säger ju från marint håll att man skall kunna klara det, och jag vill hävda att det går. Vi har en reguljär utbildning per år av 5 500 svenska värnpliktiga. Utbildningen är tvåårig och det gäller således 11 000 personer. Att då under en viss tid av en tvåårsperiod utbilda ytterligare 150 människor är faktiskt med vedertaget svenskt språkbruk – jag är ledsen att behöva upprepa det – ganska marginellt. Jag skall medge att inom vissa specialsektorer, där vakansläget kan vara ännu mera markerat, kan det bli vissa svårigheter. Men jag konstaterar också att ingen personalorganisation på försvarssidan har protesterat. Det har t. o. m. förekommit att ordföranden i Plutonofficersförbundet förklarat att han tycker det är rimligt att man gör på detta sätt. Jag har velat säga det som ett uttryck för att det hos dem som är anställda inom försvarsmakten finns en solidaritet mot de anställda på den civila sidan. Man är beredd att ta på sig ett visst merarbete för att kunna garantera att varvsarbetarna i Karlskrona får sin sysselsättning tryggad.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Nej, försvarsministern skall inte komma undan så lätt genom att krypa bakom sysselsättningssituationen och ställa frågor till den ledamot som ställt en fråga till honom. I det instrument med interpellationer och frågor som vi här använder är det vi riksdagsledamöter som ställer frågor och statsråden som svarar. Jag har således inte för avsikt att svara på statsrådets fråga vad jag anser om sysselsättningsläget i Karlskrona.

Sedan kan det rimligen inte heller vara en försvarsministers uppgift att i första hand bevaka om Karlskronavarvet har tillräckligt med inneliggande order eller inte. Hans uppgift måste i stället vara att bevaka sitt område. Och nu fick vi bekräftat av försvarsministern att det var ett mycket markant vakansläge inom framför allt marinen. Jag har också med siffror redovisat hur det är i det fallet ute på Berga, där situationen är mycket värre än när det gäller marinen i genomsnitt.

Vidare sade försvarsministern att utbildningen av 150 man under kortare perioder är ganska marginell, och samtidigt återopade han att en plutonofficer hade ställt sig solidarisk i ett uttalande för en tidning i Karlskrona. Ja, men de värnpliktiga anser inte att den utbildningen är marginell. De har protesterat kraftigt. Och personalgrupperna i övrigt, såväl kompani- som plutonofficerare, är märkbart irriterade över den prioritering som försvarsministern anser att han här borde göra – i en situation där man i dag inte klarar av den utbildning som man är ålagd!

Det finns kanske skäl för försvarsministern att införskaffa ett sakkunnigt underlag från dem som känner till utbildningssituationen på olika skolor och att inte ta de uppgifter för gott som han kan ha fått från annat håll.

Det gäller att säkerställa sysselsättningen, förklarade försvarsministern vidare, och så undvek han att svara på frågan om medbestämmandelagen. Det är naturligtvis där som den hårdaste kritiken sätts in från de anställdas sida. Vi har antagit en medbestämmandelag, och jag har citerat ur den. Det finns där två paragrafer som är tillämpliga, 11 och 19 §§. De skulle ha tillämpats även om beslutet var taget formellt under 1976; Nu är det formella beslutet fattat 1977. Försvarsministern har sålunda inte fullgjort sin skyldighet när det gäller att tillämpa medbestämmandelagen – och där är han inte ensam i den borgerliga regeringen, tyvärr. Därför kvarstår min kritik mot försvarsministern. Och även min fråga kvarstår: När tänker den borgerliga regeringen börja tillämpa medbestämmandelagen?

Det är alldeles riktigt att handelsdepartementet fattar beslut om exporten. Men jag har inte i min interpellation – eller någonsin f. ö. – tagit upp den diskussionen, lika litet som jag har ifrågasatt om det är korrekt eller inte. Vad jag har tagit upp är: Hur fattas besluten? Är det någon som över huvud taget kan vara med och påverka utbildningsbesluten? Är det Karlskronavarvet som avgör i sådana fall? På de frågorna har jag fortfarande inte fått något svar av försvarsministern.

Jag noterar också att försvarsministern försöker gömma sig bakom någonting som han kallar för "ett förhållande som har anmälts innan kontraktet skrevs i augusti 1976". Jag har kollat den saken och funnit att den före försvarsministern över huvud taget inte har varit informerad om detta ärende – och inte heller statssekreteraren. Det uppges att chefen för marinen var uppe hos den före försvarsministern den 13 augusti för att informera om den utbildningsbit som ingår i paketet, men då var försvarsministern i Örebro, och han har heller inte senare i augusti haft något sammanträde med chefen för marinen. Det har således inte förekommit några som helst informationer till den socialdemokratiska regeringen om omfattningen av den utbildning som skall komma i fråga.

Försvarsminister Krönmark sitter fortfarande på två hästar, och jag begriper inte hur han skall klara av det. Å ena sidan känner han inte omfattningen av utbildningen, å andra sidan behövs det marginella påplussningar under kortare perioder. Jag har åberopat vad som finns att hämta när det gäller pålitligt sakmaterial om vad som måste ingå i en sådan utbildning för att man över huvud taget skall kunna få en Spicadivision funktionsduglig. Inom det svenska försvaret har man beräknat tiden till 10–18 månader. Även om vederbörande är utbildade soldater innan de kommer hit, skall de lära sig en ny båt. De skall lära sig att använda den i de situationer som försvarsministern själv nämnt, och det klarar de inte på några veckor eller några dagar.

Försvarsministern säger att utbildningen av malaysierna får endast marginella effekter på den svenska värnpliktsutbildningen, detta trots

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

att han samtidigt inte känner till omfattningen av den utbildningen. Jag har tidigare redogjort för Berga örlogsskolors kapacitet. Försvarsministern vet uppenbarligen inte vad han talar om, när han säger att det där också försiggår civil utbildning för tull, handelsflotta m. m. I dag är, som jag sade tidigare, situationen på Berga den – det är den 1 april men inget som helst skämt – att befälsbristen är synnerligen stor. Den drabbar våra egna värnpliktiga och rör framför allt kompaniofficerarna på Berga örlogsskolor. De vakanta tjänsterna kan inte heller besättas utan att det får en effekt på annat håll inom försvaret, genom avrustning av båtar eller av annan förbandsutbildning. När herr Krönmark påstår att det har marginella effekter på den svensk-malaysiska utbildningen, kan man verkligen ifrågasätta om herr Krönmark har tillräckliga kunskaper. Jag vill upprepa min fråga: När tänker den borgerliga regeringen tillämpa medbestämmandelagen som den är utformad och inte som man önskar att den borde vara utformad?

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Låt mig först upplysa om att den borgerliga regeringen tillämpar medbestämmandelagen. Jag medger att det, när det under inkörningsperioden finns osäkerhet på ömse sidor, kan uppstå vissa luckor. Statsmakterna och de anställdas organisationer klarar faktiskt av problemen i samförstånd. Det har inte förekommit några klagomål. När det gäller genomförandet i praktiken har jag ju förklarat att det kommer att tas kontakt med de anställdas organisationer, och jag förutsätter, som sagt, att det också sker enligt lagens bestämmelser.

Låt mig ta upp frågan om vem som lämnat tillståndet. Fru Theorin menar att den tidigare försvarsministern inte kände till saken. Jag har här ett brev, daterat den 17 augusti, från marinchefen till chefen för Karlskronavarvet. Tydligt har han så småningom på ett visst uppdrag skickat ett brev till Malaysia. Jag citerar ur brevet: "Jag hann få försvarsministerns tillstånd – – – och UD:s välsignelse. Detta var ju glädjande." Det rör sig om en kopia av en officiell handling, vilket visar att den tidigare regeringen var informerad. Och det har jag tagit för givet. Det är inte så, att jag inte tar ansvaret, men när man gör affärer av det här slaget är detta det vanliga förfarandet. Man förhandlar inte först från leverantörssidan. Det går inte till så, att chefen för marinen kommer in och förelägger regeringen ett paket, varefter regeringen frågar: Får vi ta det här eller ej? Man kan inte handlägga frågor på det viset, utan informella kontakter sker hela tiden. Jag tycker att den tidigare regeringen har handlagt frågan på ett tillfredsställande sätt, och jag har ingen som helst kritik att framföra. Jag är också beredd att ta det fulla ansvaret.

Sedan vill jag bara säga att jag tycker att fru Theorin är litet cynisk. Hon sade att försvarsministern inte ansvarar för sysselsättningen, och så är det ju formellt. Men i den här regeringen är vi inte så cyniska att varje statsråd bara ser på sitt ansvarsområde, utan vi försöker faktiskt täcka alla områden. Jag kan inte se det här problemet från rent egoistisk

försvarssynpunkt utan måste också se till samhällsnyttan. Därför är vi från försvarets sida verkligen beredda att bidra till att trygga sysselsättningen i övrigt. Det gäller dessutom inte bara att trygga sysselsättningen utan också att bevara Karlskronavarvets kapacitet som en försvarsindustri. Det är, fru Theorin, ett definitivt säkerhetspolitiskt intresse för vårt land att ha denna tekniska kapacitet.

Fru Theorin vill göra ett stort nummer av att utbildningen skulle vara så fantastiskt omfattande och av att jag skulle lämna motstridande uppgifter – dels säger jag att utbildningen är marginell, dels säger jag mig inte veta någonting om utbildningens omfattning. Jag har inte haft tid och möjlighet att redovisa detta, men jag kan säga att det enligt preliminära planer inte rör sig om så fantastiskt mycket. Vad gäller radarnavigering är det enligt preliminära planer två dagars utbildning, för eldledning en dag, för skyddstjänst en vecka och för utbildning på Bofors för 57 mm automatkanon och 40 mm-pjäser två veckor samt för övning att uppträda i förband två till tre dagar. Dessutom förekommer vissa övningar ombord på svenska Spicabåtar tillsammans med ordinarie besättning. Det är vad det rör sig om.

Fru Theorin gör en jämförelse med den tid det tar att, som hon säger, göra en svensk Spicadivision funktionsduglig. Det är något helt annat. Då skapar vi ett krigsförband, som skall fungera i den svenska marinen. Det är inte fråga om något sådant i detta fall. Vad det gäller är att redan utbildad marin personal skall få en speciell teknisk utbildning just för de aktuella båtarna. Den andra uppgiften, utbildningen för att få förbandet funktionsdugligt, är inte förlagd till Sverige. Den kommer, förmodar jag, så småningom att skötas i Malaysia.

Jag har faktiskt redan svarat på frågan om vem som fattar beslutet. Det är givetvis regeringen som gör det, men i det här fallet som i så många andra sker det genom ett flerstegsförfarande. Ärendet har dessutom handlagts av två regeringar, och varken den socialdemokratiska eller den borgerliga regeringen kan rå för att det råkade bli så.

När jag redogör för hur frågan har behandlats försöker fru Theorin göra gällande att jag försöker smita undan mitt ansvar. Jag har väl i all rimlighets namn både rättighet och framför allt skyldighet att redogöra för hur ärendet är handlagt. Jag vill återigen påpeka att en förutsättning för affärer av denna natur faktiskt är att man lämnar en viss utbildning. Nu har jag också talat om för fru Theorin att denna utbildning kvantitativt inte är så omfattande som fru Theorin tydligen hade fått för sig.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Tvärtom, herr Krönmark: Det är en fördel om försvarsministern redogör i sak för vad som försiggår och vad som har hänt, i stället för att läsa upp brev som inte kan ge mig anledning till kritik, eftersom jag inte i sak kan kritisera chefen för marinen i denna kammardebatt.

Låt mig klargöra en sak: beslut om export har den förutvarande re-

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

geringen varit informerad om, och det är en sak. Beslut om utbildning, dennas omfattning osv. har den förutvarande regeringen icke varit informerad om och inte heller fattat beslut om, och det är en helt annan sak. Blanda inte ihop dessa två bitar!

Beslutet om utbildningen borde rimligen försvarsministern ha bevakat till den grad att han också hade följt de lagar som gäller om information till och förhandling med de anställda, eftersom detta rör just de anställdas förändrade situation.

Den socialdemokratiska försvarsministern och den socialdemokratiska statssekreteraren har över huvud taget inte fått någon information om vad den aktuella utbildningen innehåller. Jag kan inte ifrågasätta eller diskutera vad som står i chefens för marinen brev till Karlskronavarvet. Han har i vart fall inte med den socialdemokratiska förre försvarsministern diskuterat utbildningen i samband med exporten av Spicabåtarna. Detta tycker jag är mycket viktigt, och man bör inte försöka blanda bort detta faktum.

Vidare tycker jag att det är att gå väl långt av en moderat försvarsminister att anklaga mig för att vara cynisk om jag inte tar upp försvarsministerns önskediskussion om sysselsättningen på Karlskronavarvet. Kom inte och anklaga socialdemokrater för att inte vilja bevaka jobben åt människorna! Vi kan ha delade meningar om huruvida det är just inom försvarsindustrin det skall ske, men kom inte och hävda att vi skulle ha en sämre vilja när det gäller att klara jobb åt människor. Med Olofström och L M Ericsson och med Algots Nord och allt vad företagen nu heter i bakgrunden, borde man i den borgerliga regeringen hålla sällsynt tyst och inte starta en diskussion om cynismen hos oss. Vi har tagit och tar vårt ansvar för människornas jobb. Skulle sysselsättningen hotas inom försvarsindustrin, tar vi också ansvaret för att människorna skall få ett annat jobb. Däri ligger kanske skillnaden mellan er och oss. Men kom inte och antyd att vår ambition när det gäller jobb åt människorna inte är lika god som de borgerligas. Tvärtom, den är väsentligt mycket högre.

Nu har de anställda med rätta frågat sig om det verkligen är någon idé att diskutera vakanssättningen hos de här officersgrupperna när försvarsministern alldeles uppenbart har andra intressen som är viktigare för honom att bevaka, kanske att hålla i gång en försvarsindustri – vad vet jag. Men i varje fall har personalgrupperna åsidosatts såväl i vad det gäller medbestämmandelagen som i vad det gäller prioriteringen av hur man skall använda personalgruppernas kapacitet. Enligt mitt sätt att se måste det vara primärt för en svensk försvarsminister att bevaka såväl de värnpliktigas som de anställda officerarnas intressen i första hand, och då får man också göra det när regeringen skall fatta beslut i en sådan här fråga.

Jag är fortfarande lika kritisk och lika ifrågasättande. Det går inte, herr försvarsminister, att glida undan frågan om när den borgerliga regeringen tänker tillämpa medbestämmandelagen. Vi accepterar inte er tolkning av medbestämmandelagen när ni tror att ni skall ha rätt att i *efterhand* informera de anställda om de beslut som ni redan har fattat.

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

Enligt lagen, som jag tidigare citerat, skall ni gå in i regelrätta förhandlingar och informera personalgrupper *innan* beslutet fattas.

Chefens för marinen ansökan om utbildning kom till den borgerliga regeringen den 7 februari. Beslutet om utbildningen togs av den borgerliga regeringen den 24 februari. Det skulle icke ha tagits innan försvarsministern hade sett till att vederbörliga förhandlingar hade inletts med och information givits personalgrupperna enligt 11 och 19 §§ i medbestämmandelagen. Ni har alltså inte följt de lagar som ni själva har stiftat.

Det är inte att undra på att man ifrågasätter om lagar skall kunna vinna respekt, om inte ens statsråden följer dem.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag tvingas meddela kammaren att jag icke heller denna gång har någon som helst förhoppning om att fru Theorin och jag skall komma till en likartad syn på problemen. Det brukar vi inte göra, och det är väl bara att nu följa mönstret. Men jag vill ändå klargöra en del saker.

Jag har, som jag nämnde förut, inte haft någon anledning att forska så mycket i detaljerna i handläggningen av denna fråga tidigare, men jag har i alla fall tagit reda på vissa grundfakta om vad som har hänt i kanslihuset.

I varje fall har det uppgetts för mig att man fick ett tillstånd den 7 maj 1976 som också i princip var klartecken för att gå i realförhandlingar. Jag kan här inte bara frankt påstå att man då tog ställning till utbildningspaketet, men något annat skulle förvåna mig. Sverige har ju tidigare gjort flera liknande affärer, och då har det alltid varit ett utbildningspaket med. Jag är övertygad om att det var förutsatt även den här gången att i affären låg ett utbildningspaket. Det har nämligen funnits i kontraktshandlingarna hela tiden.

Därför ställer jag mig tvivlande till uppgiften att man i den socialdemokratiska regeringen skulle ha gett klartecken för kontraktsskrivning – vilket man alltså har gjort, fullt riktigt – utan att undersöka om det samtidigt gällde en klausul om utbildning. Jag håller det för helt otroligt i fråga om en regering som tidigare har handlagt ett flertal vapenaffärer av detta slag och som alltså väl kände till den praxis och den rutin som tillämpas i dylika fall.

Jag tror inte det är någon idé att förlänga denna debatt så mycket mer. Låt mig bara säga att givetvis är det min främsta uppgift och mitt ansvar att bevaka det svenska försvarets intressen. Givetvis skall jag också prioritera de anställda hos försvaret och utbildningen av de värnpliktiga. Det är helt riktigt. Men som jag sade är försvaret en del av det totala samhället. Kan vi där bidra till att underlätta lösandet av problem på andra samhällsområden anser jag det väsentligt att vi gör det. Med den begränsade insats som det i detta fall rör sig om tycker jag att det är bra att vi kan se till att arbetare i Karlskrona kan behålla sin sysselsättning.

Det är inte jag som har det primära ansvaret för sysselsättningen, utan

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

det ligger på andra departement, men jag kan meddela att jag haft uppvaktningar från den del av landet där man har varit bekymrad för systerställningen vid Karlskronavarvet. Det har bl. a. varit partivänner till fru Theorin som har krävt att jag skall göra allt vad jag kan, och jag har sagt att jag givetvis skall göra det inom ramen för de resurser vi har.

Sedan måste jag också säga att jag tror att många av de anställda i marinen ser det som en viss stimulans att få kontakt med annan personal. Visserligen kommer en del av undervisningen att ske på engelska – vilket kan vara besvärligt, men det kan ju också vara stimulerande, eftersom det innebär att svensk marin personal förbättrar sin utbildning och därigenom får större möjligheter att verka i fortsättningen.

Om det inte inträffar någonting särskilt kommer den här affären till stånd, eftersom kontraktet är skrivet. Som jag sagt tidigare tar jag för givet att själva utformningen samt frågan om hur denna affär kommer att belasta den marina personalen skall bli föremål för förhandlingar i enlighet med medbestämmandelagen. Det är min förhoppning att detta skall kunna ske på ett sådant sätt att alla parter, däribland de anställda, får sina synpunkter tillgodosedda.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Jodå, herr försvarsminister, chefen för marinen var hos den socialdemokratiska försvarsministern den 7 maj förra året, men då avhandlades inga som helst detaljer, och i augusti hade man över huvud taget inget sammanträde!

Klartecken för kontrakt om Spicabåtar tror jag nog att man har fått under hand – det är såvitt jag förstår handelsdepartementet och inte försvarsdepartementet som har givit det – men med den socialdemokratiska försvarsministern har inte diskuterats effekterna inom utbildningssektorn eller över huvud taget vilka konsekvenser en utbildning av malaysiska soldater kunde få.

Nej, detta är inte alls praxis – långt därifrån, herr försvarsminister! Någorlunda jämförbara tillfällen kan möjligen vara två: på 1950-talet när det såldes jagare till Colombia och för inte särskilt länge sedan när jagare såldes till Chile.

Var går då gränsen för vad vi skall tillåta i utbildning när vi har dåliga resurser här hemma. Går den vid 150, vid 500, vid 1 000 eller var någonstans går den? Var går gränsen i tid och omfattning och var går den i utbildningshänseende?

Jag gav tidigare siffrorna för vakanstillsättningen ute vid Berga, men jag vill gärna upprepa dem så att herr försvarsministern skall få klart för sig hur man upplever det där ute, där man skall ta en god del av den här utbildningen: Vid skyddstjänstskolan 75 % vakanser, på radar-skolan 60 % vakanser, på marinskolan över 50 % vakanser samt på artilleri- och robotskolan 50 % vakanser. Det är denna personal som skulle klara de ytterligare "marginella belastningarna" som behövs med den

vakanssättning man har. Någonstans måste personalen tas ifrån, och det kan inte ske utan att man tar dem från andra delar som är väsentliga.

Självfallet är jag angelägen om att jobbarna på Karlskronavarvet liksom på andra ställen i det här landet har sysselsättning, med glid inte undan ansvaret som försvarsministern har för sina anställda inom försvaret genom att skylla på att man skall göra denna utbildning av sysselsättningsskäl! Vi kan nämligen aldrig, herr försvarsminister, åberopa sysselsättningsskäl eller ens drömma om att kunna klara hela sysselsättningen för de svenska medborgarna genom försvarsindustrin. I dag är vi över 4 miljoner människor som arbetar, och det är 40 000 totalt som arbetar inom försvarsindustrin – det är 1 %. Kom därför inte och påstå att vi skall kunna klara sysselsättningen eller försök inte ens ge sken av att det är sysselsättningsskäl som skall vara avgörande för försvarsindustrin; det som skall vara avgörande är de behov vi har av försvarsmaterial och ingenting annat!

Det är otillbörligt att sätta upp sysselsättningen för de anställda vid Karlskronavarvet emot de försvarsanställdas behov.

Jag tycker att det är en försvarsministers uppgift att verkligen veta vilka prioriteringar han gör. I det här fallet har han tagit ställning för en annan prioritering än jag kan tänka mig att han borde ha gjort som försvarsminister, om han hade haft någorlunda god kontakt med de personalgrupper som här berörs. Medbestämmandelagen skall icke tillämpas i efterhand – än en gång tvingas jag påpeka det – utan den skall tillämpas i förväg. Det står klart inskrivet och går att läsa innantill i 11 §.

Låt oss ha den förhoppningen att den borgerliga regeringen i fortsättningen använder medbestämmandelagen som det sägs att den skall användas och inte åsidosätter den, som vi nu har sett vid flera tillfällen.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag hade inte tänkt förlänga debatten, men fru Theorins senaste inlägg gör att jag måste komma med en kort kommentar.

Uppgifterna om vakansläget är alldeles riktiga. Men maskinskolan på Berga örlogsskolor kommer inte alls att bli berörd, eftersom maskinerna köps från annat land och utbildningen kommer att ske där.

Fru Theorin säger att man aldrig kan klara sysselsättningen här i landet med hjälp av försvarsindustrin. Det är riktigt trevligt att finna en punkt där fru Theorin och jag har samma åsikt; det kan vi ju registrera. Men med en sådan svepande formulering, fru Theorin, gör man inte situationen bättre för dem som drabbas nere i Karlskrona. Att de får veta att det inte betyder någonting i det stora sammanhanget om de blir friställda löser faktiskt inte deras problem.

Som försvarsminister har jag, som jag sade förut, i första hand att tillvarata försvarets och de försvarsanställdas intressen, och det anser jag mig ha gjort. Men jag konstaterar också att de försvarsanställdas organisationer har en stark lojalitetskänsla mot dem som arbetar inom andra sektorer. Jag vill bara nämnda att när vi hade medbestämmande-

Fredagen den
1 april 1977

*Om utbildning av
utländsk marin
personal*

lagsförhandlingar i anslutning till den stora försvarspropositionen, var egentligen den enda punkt, där de försvarsanställda ville gå längre än vad jag som departementschef då kunde göra, att de önskade få garantier just för de sysselsatta vid Karlskronavarvet. I det här fallet verkar det faktiskt – och det är min slutreplik – som om jag som departementschef och de försvarsanställdas organisationer har exakt samma uppfattning.

Fru THEORIN (s):

Herr talman! Om man i fråga om försvarspropositionen, herr försvarsminister, kunde ha så goda kontakter med de anställda, varför har man då inte haft det när det gäller deras egen situation? Enligt lagen har det varit regeringens uppgift att se till att förhandlingar inletts, men det har inte skett. Nu i efterhand vill man klara sitt dåliga samvete genom att säga: Låt dem komma in och diskutera hur omfattande utbildningen skall vara! Så skall icke medbestämmandelagen tillämpas. Den skall tillämpas innan besluten fattas, men försvarsministern har inte sett till att det har gjorts.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

- 1976/77:113 till trafikutskottet
- 1976/77:115 till finansutskottet
- 1976/77:116 till socialförsäkringsutskottet
- 1976/77:121 till justitieutskottet
- 1976/77:123 till lagutskottet
- 1976/77:124 till justitieutskottet

§ 9 Propositionen 1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 hänvisades till utskott enligt följande:

Bilaga 1	Justitiedepartementet	Justitieutskottet
Bilaga 2	Utrikesdepartementet	Utrikesutskottet
Bilaga 3	Försvarsdepartementet	Försvarsutskottet
Bilaga 4	Socialdepartementet	Socialutskottet
Bilaga 5	Kommundepartementet	Trafikutskottet
Bilaga 6	Ekonomidepartementet	Näringsutskottet
Bilaga 7	Budgetdepartementet:	
	punkten 1	Skatteutskottet
	punkten 2	Arbetsmarknadsutskottet
	punkten 3	Finansutskottet
Bilaga 8	Utbildningsdepartementet	Utbildningsutskottet
Bilaga 9	Jordbruksdepartementet	Jordbruksutskottet
Bilaga 10	Handelsdepartementet	Näringsutskottet

Bilaga 11	Arbetsmarknadsdepartementet . . .	Arbetsmarknadsutskottet
Bilaga 12	Industridepartementet	Näringsutskottet
Bilaga 13	Statens allmänna fastighetsfond .	Finansutskottet
Bilaga 14	Avskrivning av nya kapitalinves- teringar	Finansutskottet
Bilaga 15	Avskrivning av oreglerade kapital- medelsförluster	Finansutskottet

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

- 1976/77:126 till näringsutskottet
- 1976/77:127 till finansutskottet
- 1976/77:128 till lagutskottet
- 1976/77:129 till civilutskottet
- 1976/77:130 och 131 till finansutskottet
- 1976/77:132 till arbetsmarknadsutskottet
- 1976/77:133 och 134 till socialutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Motioner

- 1976/77:1538 till lagutskottet
- 1976/77:1539 till näringsutskottet

§ 12 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna

1976/77:128–130.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Skrivelse och propositioner

- 1976/77:78 med överlämnande av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelsens årsredovisning
- 1976/77:135 om ändrade regler för beskattning av ideella föreningar, m. m.
- 1976/77:137 om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

§ 14 Anmäldes och bordlades

Förslag

- 1976/77:18 Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till kostnader för inredning och utrustning m. m. i kvarteret Loen 4 och 5

§ 15 Anmäldes och bordlades

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

- 1976/77:21 med anledning av propositionen 1976/77:64 om statligt personskadeskydd m. m., jämte motioner
- 1976/77:22 med anledning av motioner om sjukpenningförmåner

Nr 103

Fredagen den
1 april 1977

Anmälan av interpellationer

- 1976/77:23 med anledning av motion om översyn av statliga myndigheters sjuklönesystem för forskningsanställd personal
1976/77:24 med anledning av motioner om vissa delpensionsfrågor m. m.
1976/77:25 med anledning av motioner om utlandssvenskars sjukvårdsförmåner
1976/77:26 med anledning av motioner om beräkning av socialförsäkringsavgifter

Socialutskottets betänkanden

- 1976/77:23 med anledning av motioner om vissa socialvårdsfrågor m. m.
1976/77:25 med anledning av i budgetpropositionen 1976/77:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Kulturutskottets betänkande

- 1976/77:35 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till litteratur och folkbibliotek jämte motioner

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

- 1976/77:18 med anledning av propositionen 1976/77:100, bilaga 3, För flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motion
1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde m. m.
1976/77:22 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner

§ 16 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 1 april

1976/77:131 av herr *Olsson* i Sösdala (c) till fru statsrådet *Mogård* om jordbruksutbildningen i gymnasieskolan:

En positivare syn på jordbruket och jordbrukspolitiken från såväl politikerna som allmänhetens sida har klart förmärkts under senare år. Detta är säkert en bidragande orsak till att intresset för jordbruksutbildning ökat. Ungdomar från icke-jordbruksmiljö har också visat större intresse än tidigare. För att tillgodose det framtida behovet av yrkeskunnig arbetskraft inom jordbruksnäringen är dessa förändringar glädjande och nödvändiga.

För många ungdomar från jordbruksmiljö har det varit naturligt att inte direkt från grundskolan gå vidare till jordbruksutbildning i gym-

nasieskolan, utan att dessförinnan några år ägna sig åt praktiskt arbete. Där-
efter finns för dem möjligheten att genomgå s. k. Grundläggande jord-
bruksutbildning i gymnasieskolan utöver tvåårig jordbrukslinje. Detta
förfaringssätt är ett bra exempel på hur man lämpligen kan varva praktik
och teori i ett system med återkommande utbildning.

Den begränsade tillgången på elevplatser i dessa utbildningslinjer, kom-
binerat med ett ökat intresse för utbildningen, innebär en hårdnande
konkurrens om de tillgängliga platserna. Kravet på ett års praktik är
lätt att uppfylla för de flesta, och därutöver har vid intagningen, enligt
vad jag erfarit, huvudsakligen hänsyn tagits till betygspoäng från grund-
skolan.

Utan att på något sätt missunna någon denna utbildning måste man
konstatera att i kampen om det begränsade antalet platser tävlar i jord-
bruket praktiskt arbetande ungdomar och de som vill tränga in i vad
som kan betraktas som fritidsintresse, exempelvis hästsport, med va-
randra på lika villkor. Inte sällan har den som är beroende av denna
utbildning i sitt arbete svagare betygspoäng och drar därigenom det kor-
taste strået. Mångårig praktik, som bör underlätta möjligheterna att till-
godogöra sig utbildningen, lämnas ofta utan betydelse vid inträdespröv-
ningen.

Vår utbildningspolitik måste naturligtvis syfta till att alla som önskar
genomgå utbildning också skall ha möjlighet till detta. Så länge tillgången
emellertid är begränsad borde fördelningen ske så, att de som är mest
beroende av utbildningen också erhåller den i första hand.

Med hänvisning till ovanstående anhåller jag om att till fru statsrådet
Mogård få ställa följande fråga.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att tillgodose det behov av
grundläggande jordbruksutbildning i gymnasieskolan utöver tvåårig jord-
brukslinje som motsvarar den nödvändiga nyrekryteringen av arbetskraft
till jordbruket?

1976/77:132 av herr Olsson i Sösdala (c) till herr jordbruksministern om
åtgärder mot stordrift av svinproduktion:

Den tidigare socialdemokratiska regeringens politik var ensidigt in-
riktad på ökad stordrift inom jordbrukspolitiken såväl som på andra om-
råden. Målsättningen torde ha nått en högre uppfyllelse inom fläskpro-
duktionen än inom något annat av jordbrukets produktionsområden, och
i dag produceras en stor del av fläsket i s. k. fläskfabriker, i många fall
helt utanför familj jordbruket. Utvecklingen har lett till att familj jord-
bruket mist en del av sitt underlag för försörjning.

I regeringsdeklarationen talas om att den nya regeringen avser att satsa
på familjelantbruket. Denna deklaration har mottagits med stor tillfreds-
ställelse bland de svenska jordbrukarna.

Familjelantbruket utgör i de flesta glesbygder stommen i näringslivet
och den grundläggande förutsättningen för bygdens fortbestånd. Det är

därför viktigt att tillse att familjejordbrukets produktionsutrymme inte reduceras genom en övergång till centraliserade driftformer.

Från veterinärt håll påpekas den ökade sjukdomsfrekvensen i större svinbesättningar. Det tycks trots stora veterinära insatser inte vara möjligt att i dessa besättningar hålla hälsotillståndet på samma höga nivå som i mindre besättningar. Detta förorsakar naturligtvis producenterna stora förluster, men innebär dessutom nationalekonomiskt att produktionskapaciteten inte utnyttjas på bästa sätt. Medicinering av slaktdjur och skador på slaktkroppar är i vårt land underkastade en noggrann veterinärkontroll. Trots detta måste man anse en ökad användning av medicin och ökade sjukdomsskador på slaktdjur som oroande ur folkhälsosynpunkt.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till herr jordbruksministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att motverka en fortsatt utveckling mot specialiserad stordrift i svinproduktionen utanför familjejordbruket?

§ 17 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 1 april

1976/77:369 av fru *Wiklund* (c) till herr justitieministern om förvaringen av privata skjutvapen:

På vilket sätt sker övervakning av privata skjutvapens förvaring? Hur ges information till vapeninnehavare om hur förvaring skall ske?

1976/77:370 av herr *Ingemund Bengtsson* i Varberg (s) till fru bostadsministern om utbyggnad av verksamheten vid Hylte Bruks AB:

Riksdagen beslutade 1975 att tidningspapper från hushållen genom kommunernas försorg skall samlas in och användas för framställning av nytt papper. Inom fem år skall samtliga landets kommuner omfattas av beslutet. Genomförandet av riksdagens beslut förutsatte en utbyggnad av berörd industri. Ansökning om tillstånd för sådan utbyggnad har redan i december 1975 inlämnats till regeringen från Hylte Bruks AB.

Enligt remissinstanserna tycks inga hinder för utbyggnad föreligga. Det är nu bara tillstånd från regeringen som saknas.

Under återopande av det anförda vill jag ställa följande fråga till fru bostadsministern:

När avser regeringen att fatta beslut rörande utbyggnaden av Hylte Bruks AB?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 14.31.

Nr 103

Fredagen den
1 april 1977

In fidein

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert